

4. PRASĪBAS DZĪVNIĒKU LABTURĪBAS JOMĀ

4.1. Labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem

4.1.1. Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem

Dzīvnieku aizsardzības likuma 14.pants

Veterinārmedicīnas likuma 57.1pants

MK 2008.g. 2.janvāra not. Nr.5 "Lauksaimniecības dzīvnieku vispārējās labturības prasības"3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., un 16. punkts, 18.2., 18.3, 18.6. un 18.8. apakšpunkts, 19. un 20.punkts

Dzīvnieku aizsardzības likums:

14. pants. Ja lauksaimniecības dzīvnieks ir slims vai guvis traumu, dzīvnieka īpašnieks vai turētājs nekavējoties nodrošina tam nepieciešamo aprūpi un pieaicina praktizējošu veterinārārstu ārstnieciskās palīdzības sniegšanai.

Veterinārmedicīnas likums:

57. pants. Praktizējošam veterinārārstam ir aizliegts izdarīt dzīvniekiem to izskatu pārveidojošas vai citas neārstnieciskas operācijas, īpaši mājas (istabas) dzīvniekiem, ausu apgriešanu, astes apgriešanu, devokalizāciju (balss saišu pārgriešanu), pirkstu 3.falangas amputāciju, ilkņu izņemšanu.

MK not. Nr.5 „Lauksaimniecības dzīvnieku vispārējās labturības prasības”:

3.punkts Dzīvniekus tur lauksaimniecības mērķiem, ja pēc to genotipa (organisma iedzimtības faktoru kopuma) vai fenotipa (organisma ārējo un iekšējo struktūru un funkciju vai pazīmju un īpašību kopuma) šāda dzīvnieku turēšana nekaitē to veselībai un labsajūtai

5.punkts Lauksaimniecības dzīvniekus noteiktos laika intervālos baro ar to vecumam, sugai un fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošu pilnvērtīgu barību un dzirdina ar svaigu ūdeni. Dzīvnieku barība un ūdens nesatur vielas un priekšmetus, kas dzīvniekam var izraisīt ciešanas vai savainojumus.

6.punkts Lauksaimniecības dzīvnieku novietnes automātisko un mehānisko aprīkojumu pārbauda ne retāk kā reizi dienā un konstatētos bojājumus nekavējoties novērš. Ja tas nav iespējams, nekavējoties veic nepieciešamos pasākumus lauksaimniecības dzīvnieku veselības un labturības nodrošināšanai. Lai novērstu ugunsbīstamības risku un elektrotraumas, novietni apsaimnieko saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ugunsdrošību un elektrodrošību.

7.punkts Lauksaimniecības dzīvniekiem nodrošina to sugai, fizioloģiskajām un etoloģiskajām vajadzībām nepieciešamo fizisko aktivitāti. Ja dzīvnieks ilgstoši vai pastāvīgi ir piesiets vai tā kājas ir sapītas ar valgu, vai tas atrodas būrī, dzīvniekam nodrošina pietiekami daudz vietas kustībām.

8.punkts Nepieļauj lauksaimniecības dzīvnieka turēšanu pastāvīgā tumsā. Ja dzīvnieku tur pastāvīgā mākslīgā apgaismojumā, tam nodrošina nepieciešamo atpūtu no šī apgaismojuma. Ja lauksaimniecības dzīvnieka fizioloģisko un etoloģisko vajadzību nodrošināšanai dabiskais apgaismojums nav pietiekams, nodrošina pienācīgu mākslīgo apgaismojumu.

9.punkts Lauksaimniecības dzīvniekus, kas tiek turēti ārā apstākļos, aizsargā no nelabvēlīgiem laikapstākļiem un plēsējiem, kā arī nepieļauj draudus to veselībai un dzīvībai.

10.punkts Novietnes, aplokus, aizgaldus un aprīkojumu izgatavo no materiāliem, kas:

10.1.punkts nekaitē lauksaimniecības dzīvnieka veselībai

10.2.punkts ir tīrāmi un dezinficējami.

11. punkts Lauksaimniecības dzīvnieku novietņu aprīkojums nedrīkst būt ar asām malām vai izciļņiem, kas varētu dzīvniekus savainot.

12.punkts Lauksaimniecības dzīvnieku barošanas un dzirdināšanas vietas iekārto tā, lai nepieļautu barības un ūdens piesārņojumu un nodrošinātu visu dzīvnieku ērtu piekļūšanu barošanas un dzirdināšanas vietām, novēršot savstarpējās konkurences negatīvo ietekmi.

13.punkts Slimību profilaksei, ārstniecībai vai zootehniskos nolūkos lauksaimniecības dzīvniekiem dod veterinārās zāles. Ja dzīvniekiem ievadītas lietošanas ierobežojumiem pakļautas zāles, tās lieto saskaņā ar normatīvo aktu prasībām par ierobežojumiem zāļu lietošanā dzīvniekiem, kā arī dzīvnieku un dzīvnieku izcelsmes pārtikas produktu aprītē.

14.punkts Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks dzīvnieka pārbaudes veikšanai jebkurā diennaktis laikā nodrošina atbilstošu (pastāvīgu vai pārvietojamu) apgaismojumu.

15.punkts Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina, ka gaisa apmaiņa, ventilācija, putekļu daudzums, temperatūra, relatīvais gaisa mitrums, gāzu koncentrācija un trokšņu intensitāte nekaitē lauksaimniecības dzīvniekam un atbilst dzīvnieka fizioloģiskajām un etoloģiskajām vajadzībām.

16.punkts Novietnes, kas aprīkotas ar mākslīgās ventilācijas iekārtu:

16.1.punkts apgādā ar trauksmes ierīci, kas iekārtas bojājuma laikā brīdina par ventilācijas traucējumiem. Trauksmes ierīci regulāri pārbauda

16.2.punkts nodrošina ar rezerves ventilāciju, kas garantē pietiekamu gaisa apmaiņu un saglabā dzīvnieka veselību un labsajūtu, ja pamatsistēma ir bojāta.

18.punkts Lauksaimniecības dzīvnieka īpašnieks nodrošina, lai:

18.2.punkts ne retāk kā reizi diennaktī tiktu pārbaudīta lauksaimniecības dzīvnieku veselība un turēšanas apstākļu atbilstība lauksaimniecības dzīvnieku labturības prasībām

18.3.punkts slimais vai savainotais lauksaimniecības dzīvnieks tiktu nošķirts, bet, ja tas nav iespējams, tiktu nodrošināti tā atveseļošanai piemēroti apstākļi

18.6.punkts tiktu veikta uzskaitē par lauksaimniecības dzīvnieka saslimšanas gadījumiem, tā ārstēšanu vai dzīvnieka nāvi. Šo informāciju glabā trīs gadus un pēc pieprasījuma uzrāda Pārtikas un veterinārā dienesta inspektoram

18.8.punkts par lauksaimniecības dzīvnieku rūpētos atbilstošs skaits darbinieku ar attiecīgām prasmēm un profesionālajām iemaņām

19.punkts Aizliegts pārveidot lauksaimniecības dzīvnieka izskatu, izņemot gadījumus, ja tas ir noteikts dzīvnieku aizsardzības un labturības jomu regulējošajos normatīvajos aktos

20.punkts Aizliegts izmantot lauksaimniecības dzīvnieku dabisko vai mākslīgo vairošanu vai vairošanas procedūras, kas izraisa vai var izraisīt dzīvniekam sāpes vai savainojumus. Saskaņā ar dzīvnieku aizsardzības un labturības jomu regulējošajiem normatīvajiem aktiem ir atļauts izmantot veidus, kas varētu izraisīt nelielas vai īslaicīgas ciešanas vai savainojumus.

Jebkura dzīvnieku īpašnieka, dzīvnieku kopēja pienākums ir rūpēties par dzīvnieku labsajūtu, labturību un veselības stāvokli. To nosaka Dzīvnieku aizsardzības un Veterinārmedicīnas likumi. Dzīvnieku īpašnieka/turētāja vai pilnvarotas personas obligāts pienākums ir mazināt dzīvnieku ciešanas, sāpes. Tiem slimību gadījumā ir jānodrošina veterināri medicīniskā aprūpe, kuru veic licenzēti privāti praktizējošie veterinārārsti.

Privāti praktizējošiem veterinārārstiem nav atļautas kosmētiskās, jeb ārējo izskatu pārveidojošas operācijas, ja vien tas nav saistīts ar dzīvnieka veselības apdraudējumu.

Neatkarīgi no lauksaimniecības dzīvnieku sugas dzīvnieku īpašniekam/turētājam vai pilnvarotai personai ir jānodrošina dzīvniekiem pienācīgi dzīves apstākļi to izmantošanas laikā:

- atbilstoši dzīvnieku sugai pēc to genotipa un fenotipa netraucējot dzīvnieku veselībai un labsajūtai
- dzīvniekiem pietiekamā daudzumā visas turēšanas laikā jānodrošina brīva piekļuve labas kvalitātes dzeramajam ūdenim un barībai. Nedrīkst dzīvniekiem izbarot bojātu, sasalušu barību
- Dzīvnieku novietnēs dzīvniekiem nodrošina dabīgo un mākslīgo apgaismojumu. Lauksaimniecības dzīvniekus aizliegts turēt tumsā. Tumšajā diennaktī laikā dzīvnieku novietnēs ieslēdz apgaismojumu, la dzīvnieki varētu brīvi pārvietoties pa novietni, piekļūt barībai un dzeramajam ūdenim, tādejādi mazinot savainošanās risku.
- Dzīvnieku barošanas, dzirdināšanas vietas paredz tik lielas, lai pie tām piekļūtu visi dzīvnieki, kuri atrodas novietnē, tādejādi mazinot konkurenci par barības un ūdens uzņemšanu.

Lai mazinātu putekļu, gāzu koncentrācijas samazināšanos dzīvnieku novietnēs tajās ierīko dabīgo un mākslīgo ventilācijas sistēmu. Vajadzība pēc papildus ventilācijas sistēmām īpaši nepieciešama vasaras periodā, kad gaisa temperatūra dzīvnieku novietnē sasniedz +25° C. Īpaši jūtīgas ir cūkas un putni pret paaugstinātu gāzu koncentrāciju slēgtās telpās. Atgremotāji ventilācijas nepietiekamību izjūt +25° C temperatūrā. Tiem iestājas karstuma stress, kura dēļ dzīvniekiem parādās apātija, mazāka barības uzņemšanas spēja, produktivitātes samazināšanās, pasliktinās atražošanas rādītāji, biežāk novēro saslimšanu ar infekcijas slimībām.

Maksimālā pieļaujamā gāzu koncentrācija gaisā

Gāze	Maksimālā koncentrācija, mg/l
Ogļskābā gāze, CO ₂	3000
Amonjaks, NH ₃	20
Sērūdeņradis, H ₂ S	0.5

Labi ventilētā novietnē ogļskābās gāzes koncentrācija gaisā nepārsniedz 1000 mg/l. Šķidrmēslu izvākšanas laikā ir pieļaujama īslaicīga sērūdeņraža koncentrācijas paaugstināšanās līdz 5 mg/l. Ja šķidrmēsli tikuši uzglabāti savākšanas ejās bez samaisīšanas un to izvākšanas laikā pastāv risks, ka izdalīsies liels daudzums sērūdeņraža, tad pirms mēslu izvākšanas gan darbiniekiem, gan dzīvniekiem ir jāatbrīvo telpas, kurās varētu ieplūst kaitīgās gāzes.

Kontroles laikā novērtēs, vai dzīvnieku stāvoklis un uzvedība neliecina par nelabvēlīgu novietnes mikroklimatu.

Dzīvnieka īpašnieka/turētāja vai pilnvarotas personas ikdienas pienākumos ietilpst dzīvnieku veselības vizuāls novērtējums. Gadījumos, kad dzīvnieku īpašnieks/turētājs vai dzīvnieku īpašnieka pilnvarota persona konstatē kāda dzīvnieka veselības, uzvedības stāvokļa izmaiņas nekavējoši jāziņo privāti praktizējošam veterinārārstam vai kādai no reģionālās PVD struktūrvienības amatpersonai. Visi dzīvnieku saslimšanas gadījumi dzīvnieku īpašniekam/turētājam vai dzīvnieku īpašnieka pilnvarotajai personai ir jāreģistrē slimo dzīvnieku uzskaites žurnālā. Reģistrētā informācija par saslimšanas gadījumiem dzīvnieku īpašniekam/turētājiem vai dzīvnieku īpašnieka pilnvarotajai personai saimniecībā jāuzglabā vismaz trīs gadus pēc slimā dzīvnieka izslēgšanas no ganāmpulka un pēc pieprasījuma jāuzrāda PVD veterinārajiem inspektoriem.

Dzīvnieku īpašnieka/turētāja vai dzīvnieku īpašnieka pilnvarotas personas pienākums ir veikt kontrolētu lauksaimniecības dzīvnieku pavairošanu. Pavairošanas procedūru laikā lauksaimniecības dzīvnieki nedrīkst izjust sāpes, ar tiem nevar veikt netiklas darbības.

4.2. prasība "Teļu labturības prasības"

Ministru kabineta 2003.gada 2.septembra noteikumu Nr.491 "Teļu labturības prasības" 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 17., 18., 19. un 20.punkts

MK 2008.g. 2.janvāra not. Nr.5 "Lauksaimniecības dzīvnieku vispārējās labturības prasības" 5., 8., 10., 12., 15., un 16. punkts, 18.2., 18.4, 18.5.apakšpunkts

MK not. Nr.491 „Teļu labturības prasības”:

3.punkts Novietnē teļus tur nepiesietus. Teļiem neliek apaušus

4.punkts Teļus, kurus tur grupās, barošanas laikā atļauts piesiet uz laiku, ne ilgāku par vienu stundu

5.punkts Teļu piesiešanai izvēlas valgu no atbilstoša materiāla, kas nerada dzīvniekiem ievainojumus, piemērotā garumā, lai neapgrūtinātu piecelšanos, apgulšanos un barības uzņemšanu. Ja teļi ir piesieti, tos regulāri pārbauda un sakārto valgu.

6.punkts Teļus pēc astoņu nedēļu vecuma netur individuālajos sprostos, izņemot praktizējoša veterinārārsta noteiktus gadījumus, kad teļus nepieciešams izolēt veselības stāvokļa vai uzvedības dēļ.

7.punkts Teļus uzreiz pēc to piedzimšanas, bet ne vēlāk kā sešu stundu laikā, nodrošina ar pirmpienu.

8.punkts Teļus no divu nedēļu vecuma nodrošina ar svaigu ūdeni teļu fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošā daudzumā. Slimiem teļiem, kā arī karstā laikā teļiem ir pastāvīgi pieejams svaigs ūdens.

9.punkts Teļus baro ne retāk kā divas reizes dienā ar to vecumam, svaram, uzvedības un fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošu barību. Barība:

9.1.punkts satur nepieciešamo dzelzs daudzumu, lai nodrošinātu asinīs vidējo hemoglobīna līmeni vismaz 4,5 mmol/l teļiem, kas ir vecāki par divām nedēļām

9.2.punkts ir sagremojama, šķiedrvielām bagāta sausa barība. Teļiem vecumā no astoņām līdz divdesmit nedēļām šķiedrvielas daudzumu palielina no 50 līdz 250 gramiem

9.3.punkts Teļus no divu nedēļu vecuma nodrošina ar barības maisījumiem, kas paredzēti teļu ēdināšanai kā papildbarība.

17.punkts Teļu gulvietas:

17.1.punkts uztur sausas, izmantojot dzīvnieku veselībai nekaitīgus pakaišus

17.2.punkts ierīko tā, lai nodrošinātu dzīvniekiem iespēju brīvi piecelties, apgulties, atpūsties un redzēt vienam otru

17.3.punkts nodrošina ar piemērotiem pakaišiem visiem teļiem, kas ir jaunāki par divām nedēļām

18.punkts Novietnes grīdas ir:

18.1.punkts mehāniski izturīgas

18.2.punkts gludas un neslidenas, lai nepieļautu iespēju teļiem savainoties

18.3.punkts tīrāma un dezinficējamas

19.punkts Individuālos sprostus, izņemot sprostus, kuros ievieto slimos teļus, izveido:

19.1.punkts ar redzējuma sānu sienām, lai nodrošinātu redzes un ožas kontaktu ar blakus sprostos esošajiem dzīvniekiem

19.2.punkts noteiktā augstumā, kas nav zemāks par ievietotā dzīvnieka skausta augstumu, tam stāvot

19.3.punkts noteiktā garumā, kas nav mazāks par ievietotā dzīvnieka garumu (mēra no dzīvnieka purngala līdz sēdes kaulam un iegūto skaitli reizina ar 1,1)

20.punkts Teļiem, kurus tur grupās, atbilstoši to svaram nodrošina katram šādu platību:

20.1.punkts līdz 150 kg smagiem teļiem - ne mazāku par 1,5 m²

20.2.punkts no 150 līdz 220 kg smagiem teļiem - ne mazāku par 1,7 m²

20.3.punkts 220 kg un smagākiem teļiem - ne mazāku par 1,8 m²

Jaundzimušos teļus novietnē tur nepiesietus, tiem aizliegts uzlikt galvā apaušus, līdz 6 mēnešu vecumam.. Gadījumos, kad dzīvnieku novietnē ir vairāk teļu, tos apvieno grupās, kurās iespējas vienlaicīgi pabarot teļus ir apgrūtinātas, teļus uz barošanas laiku var piesiet, izmantojot valgus. Piesieto teļu barošana jāveic vienas stundas laikā ilgāk tos turēt piesietus ir aizliegts valgu teļu piesiešanai izvēlas no materiāla, kas netraumē teļu ādu. Jānodrošina tāds teļu piesiešanas veids barošanas laikā, lai tiem nebūtu iespējas savstarpēji sapīties, pakārties, jeb kā citādi nonākt veselībai bīstamās situācijās. Teļiem piesiešanas brīdī ir jānodrošina pietiekami brīvas kustības. Jaundzimušos teļus līdz astoņu nedēļu vecumam tur individuālajos sprostos. Sprosta izmēram jābūt 1,1 reizi lielākam par sprostā ievietotā teļa izmēru (mēra no dzīvnieka purngala līdz sēdes kaulam un iegūto skaitli reizina ar 1,1). Sprostu veido no materiāliem, kurus var viegli tīrīt un dezinficēt, tie nerada traumatismu jaundzīvniekiem. Sprostos paredz vietas, kur piestiprināt spaiņus teļu dzirdīšanai un spēkbarības iz ēdināšanai, kā arī paredz vietu rupjās lopbarības izbarošanai. Teļus pēc 8 nedēļu vecuma netur individuālajos sprostos, izņemot praktizējoša veterinārārsta noteiktos gadījumos, kad teļus nepieciešams izolēt veselības stāvokļa vai uzvedības dēļ.

Oficiālo kontroļu laikā, ja inspektoriem rodas šaubas par atbilstošiem sprostu izmēriem var tikt veikti sprostu kontrolmērījumi

Telītes pēc 8 nedēļu vecuma vēlams turēt grupās pa 5 – 6 dzīvniekiem. Sešu mēnešu un vecākām telītēm ieteicamais grupas lielums ir apmēram 8 dzīvnieki. Vēlams sekot līdzi teļu augšanas līknēm visā to izaudzēšanas laikā.

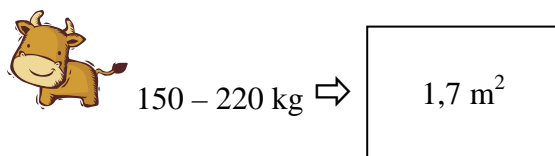
Piemēram:

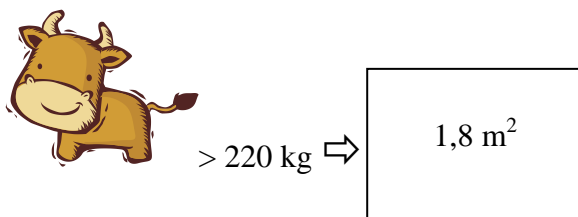
< 150 kg ⇔

1,5 m²

Minimālā platība sešiem teļiem 9 m².

Minimālā platība sešiem teļiem 10,2 m².

Minimālā platība sešiem teļiem 10,8 m².

Oficiālo kontroļu laikā kontrolieriem šaubu gadījumos par teļu minimālo platību novietnē ir tiesības veikt teļu novietnes un teļu grupas aizgalda platības kontrolmērījumus un noteikt vai atbilstoša vecuma teļiem ir atbilstoša minimālā platība novietnē.

Pirmpienam ir ārkārtīgi liela nozīme jaundzimušo teļu ēdināšanā. Tas satur ļoti daudz imūnvielu, kas paaugstina organisma aizsardzības spējas pret slimību izraisītājiem. Teļam nepieciešams saņemt pirmpienu 10% apmērā no paša dzīvmasas. Pirmpiena devai teļam pirmajā dienā vienā ēdināšanas reizē nevajadzētu pārsniegt 2,0 kg. Teļus ieteicams izbarot 3 – 4 reizes dienā, jo dabīgos apstākļos teļš govi zīž 8 – 12 reizes diennaktī. Kopējais izbarojamais piens daudzums teļam diennaktī nedrīkst pārsniegt 10 – 12% no ķermeņa dzīvmasas. Jau pirmajās teļa dzīves dienās, jaundzimušajiem teļiem sprostā nodrošina iespēju padzertie un uzņemt labas kvalitātes sienu. Sākot ar 7 – 10 dzīves dienu teļiem izbaro vecumam atbilstošu papildbarību (spēkbarību). Teļus baro ne retāk kā divas reizes dienā ar to vecumam, svaram, uzvedības un fizioloģiskajām vajadzībām atbilstošu barību, kas satur

- nepieciešamo dzelzs daudzumu, lai nodrošinātu asinīs vidējo hemoglobīna līmeni vismaz 4,5 mmol/l teļiem, kas ir vecāki par divām nedēļām;
- ir sagremojama, šķiedrvielām bagāta sausā barība.

Teļiem vecumā no astoņām līdz divdesmit nedēļām šķiedrvielas daudzumu palielina no 50 līdz 250 gramiem jeb, aptuveni pārrēķinot, – astoņu nedēļu vecumā jānodrošina vismaz 200 gramu sienu vai 150 gramu salmu. Līdz divdesmitajai nedēļai barības daudzums jāpalielina vismaz līdz 1 kilogramam sienu vai 700 gramiem salmu.

Teļus no 2 nedēļu vecuma nodrošina ar svaigu ūdeni atbilstošā daudzumā, bet karstā laikā vai saslimušiem teļiem jānodrošina pastāvīga pieeja svaigam ūdenim neatkarīgi no to vecuma.

Kontroles laikā novērtēs jaunpiedzimušo teļu fizioloģisko stāvokli, pārbaudīs, vai teļiem, vecākiem par divām nedēļām, ir nodrošināts ūdens, novērtēs, vai ārējie simptomi neliecina par barības un dzelzs nepietiekamību dzīvniekiem. Aizdomu gadījumos uz anēmiju tiks noņemti asins paraugi.

Teļu barība un ūdens nedrīkst saturēt vielas un mehāniskus piemaisījumus, kas dzīvniekam var izraisīt ciešanas vai savainojumus (piemēram, piesārņots siens ar plēvēm, plastmasas gabaliem, auklām).

Barošanas un dzirdināšanas vietas jāiekārto tā, lai nepieļautu barības un ūdens piesārņošanu un nodrošinātu visu teļu ērtu piekļūšanu tām, novēršot savstarpējās konkurences negatīvo ietekmi – veicot sagrupēšanu, teļiem un/vai sivēniem jāņem vērā to vecums un dzīvmasa. Ūdenim, ar ko dzirdina mājdzīvniekus, jāatbilst dzeramā ūdens kvalitātes prasībām.

Guļvietām jābūt ierīkotām tā, lai nodrošinātu dzīvniekiem iespēju brīvi piecelties, apgulties, atpūsties un redzēt citam citu. Teļu guļvietas regulāri uztur sausas, izmantojot dzīvnieku veselībai nekaitīgus sausus pakaišus.

Stāvvietu kaisīšanai lietotiem pakaišiem vienmēr jābūt tīriem un nebojātiem, tie būtu jāpapildina katru dienu. Pakaiši uzsūc mitrumu, samazina kaitīgo gāzu koncentrāciju, kavē patogēno mikroorganismu attīstību, rada mīkstu un siltu guļvietu. Raksturīgākie pakaišu materiāli ir salmi, purva kūdra, zāģu skaidas u.c. Novietnes grīdām ir jābūt mehāniski izturīgām, gludām un neslidenām, lai nepieļautu iespēju teļiem savainoties. Tām ir jābūt tīrāmām un dezinficējamām. Grīdas virsmu veido gludu, bez iedobēm tā, lai uz tās nekrātos urīns/virca.

Par mikroklimatu sk. apakšnodaļas 4.1.1. *Vispārīgās labturības prasības lauksaimniecības dzīvniekiem* 112 -114. lpp.

4.3 prasība "Cūku labturības prasības"

MK 2009.g. 7.jūlija noteikumu Nr.743 "Cūku labturības prasības" 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44. un 45.punkts

9.punkts Cūkas baro ne retāk kā reizi dienā.

10.punkts Ja cūkas tur grupās un baro, neizmantojot zīdīšanu vai automātiskās barošanas metodes, tām nodrošina iespēju vienlaikus piekļūt barībai.

11.punkts Cūkām, kas ir vecākas par divām nedēļām, nodrošina iespēju brīvi uzņemt svaigu ūdeni.

12.punkts Ir atļautas cūku identifikācijas procedūras un šādas neārstnieciskas operācijas:

12.1.punkts sivēniem līdz septiņu dienu vecumam – acu zobu izkniebšana vai noslīpēšana, veidojot veselu līdzenu zobu virsmu;

12.2.punkts kuiļiem – ilkņu saīsināšana, ja nepieciešams

12.3.punkts daļēja astes amputācija

12.4.punkts vīriešu kārtas dzīvnieku kastrācija (kastrējot nedrīkst plēst ausus)

12.5.punkts deguna riņķa ielikšana dzīvniekiem, ko audzē ārā apstākļos brīvā turēšanas sistēmā

13.punkts Šo noteikumu [12.1.](#) un [12.3.](#)apakšpunktā minētās procedūras veic tikai tādā gadījumā, ja ir savainoti sivēnmāšu pupi vai dzīvnieku ausis un astes. Pirms minētajām procedūrām, ņemot vērā vides apstākļus un dzīvnieku blīvumu grupās, veic pasākumus, lai nepieļautu astu nokošanu vai citas nevēlamas parādības. Ja minētās procedūras tiek veiktas, maina cūku turēšanas apstākļus vai saimniekošanas sistēmu.

14.punkts Šo noteikumu [12.punktā](#) minētās neārstnieciskās operācijas atbilstošos sanitāros apstākļos ar piemērotiem līdzekļiem veic praktizējošs veterinārārsts vai persona, ko veterinārārsts ir teorētiski un praktiski apmācījis attiecīgo operāciju veikšanā.

15.punkts Sivēnus, kas vecāki par septiņām dienām, kastrē vai tiem asti amputē praktizējošs veterinārārsts, izmantojot anestēzijas līdzekļus un prolongētos analģētiskos līdzekļus.

16.punkts Katram atšķirtam sivēnam, audzējamai cūkai un nobarojamai cūkai, izņemot apsēklotas jauncūkas un sivēnmātes, kuras tur grupās, atbilstoši dzīvnieka svaram nodrošina šādu platību:

16.1.punkts 0,15 m², ja cūkas svars ir līdz 10 kg;

16.2.punkts 0,20 m², ja cūkas svars ir no 11 līdz 20 kg

16.3.punkts 0,30 m², ja cūkas svars ir no 21 līdz 30 kg

16.4.punkts 0,40 m², ja cūkas svars ir no 31 līdz 50 kg

16.5.punkts 0,55 m², ja cūkas svars ir no 51 līdz 85 kg

16.6.punkts 0,65 m², ja cūkas svars ir no 86 līdz 110 kg

16.7.punkts 1,00 m², ja cūkas svars ir lielāks par 110 kg

17.punkts Apsēklotai jauncūkai, ko tur grupā, nodrošina vismaz 1,64 m² lielu kopējo grīdas platību.

18.punkts Sivēnmātei, ko tur grupā, nodrošina vismaz 2,25 m² lielu kopējo grīdas platību.

19.punkts Ja apsēklotas jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās, kurās ir mazāk par sešām cūkām, šo noteikumu [17.](#) un [18.punktā](#) minēto kopējo grīdas platību palielina par 10 %.

20.punkts Ja apsēklotas jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās, kurās ir 40 un vairāk cūku, šo noteikumu [17.](#) un [18.punktā](#) minēto kopējo grīdas platību var samazināt par 10 %.

21.punkts Daļai no kopējās grīdas platības, kas minēta šo noteikumu [17.](#), [18.](#), [19.](#) un [20.punktā](#), ir ciets vienlaidu segums:

21.1.punkts apsēklotai jauncūkai paredz vismaz 0,95 m² cietā grīdas seguma;

21.2.punkts grūsnai sivēnmātei paredz vismaz 1,3 m² cietā grīdas seguma;

21.3.punkts kanalizācijas atveres aizņem ne vairāk par 15 % no grīdas platības

22.punkts Ja cūkas tur grupās novietnēs, kurās ir betona-redeļu grīda:

22.1.punkts maksimālais spraugu platums starp redelēm ir:

22.1.1.punkts sivēniem – 11 mm

22.1.2.punkts atšķirtiemiem sivēniem – 14 mm

22.1.3.punkts audzējamām cūkām un nobarojamām cūkām – 18 mm

22.1.4.punkts jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm – 20 mm

22.2.punkts minimālais redeļu platums ir:

22.2.1.punkts sivēniem un atšķirtiemiem sivēniem – 50 mm

22.2.2.punkts audzējamām cūkām, nobarojamām cūkām, jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm – 80 mm.

23.punkts Būvējot vai pārbūvējot novietnes, telpās aizliegts ierīkot jauncūku un sivēnmāšu piesiešanai paredzētu aprīkojumu.

24.punkts Jauncūkas un sivēnmātes aizliegts turēt piesietas.

25.punkts Ja novietnē ir vairāk par 10 sivēnmātēm, sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsūklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās tur grupās. Ja aizgaldā ir seši vai vairāki dzīvnieki, aizgaldā malās ir vismaz 2,8 m garas. Ja aizgaldā ir mazāk par sešiem dzīvniekiem, aizgaldā malās ir vismaz 2,4 m garas.

26.punkts Ja novietnē ir mazāk par 10 sivēnmātēm, sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsūklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās var turēt individuālos aizgaldos, nodrošinot tām iespēju brīvi pagriezties.

27.punkts Sivēnmātēm un jauncūkām nodrošina pastāvīgi pieejamus pakaišus, kas atbilst šo noteikumu 43.1.apakšpunktā minētajām prasībām.

28.punkts Lai apmierinātu cūku izsalkumu un tieksmi košļāt, grūsnas sivēnmātes, kas nezīda, un jauncūkas nodrošina ar pietiekamu daudzumu barības, kas ir lielos gabalos vai ar augstu šķiedrvielu saturu un lielu enerģētisko vērtību.

29.punkts Kuiļa aizgaldā platību paredz ne mazāku par sešiem kvadrātmetriem, lai dzīvniekam nodrošinātu kustību brīvību un tas varētu dzirdēt, redzēt un saost citas cūkas.

30.punkts Ja kuiļa aizgaldā paredzēts lecināt cūkas, nodrošina vismaz 10 m² lielu platību bez šķēršļiem.

31.punkts Grūsnas sivēnmātes un jauncūkas:

31.1.punkts apstrādā pret endoparazītiem un ektoarazītiem, ja nepieciešams;

31.2.punkts noīra pirms ievietošanas atnešanās aizgaldā.

32.punkts Grūsnas sivēnmātes un jauncūkas nedēļu pirms plānotās atnešanās nodrošina ar mīgas taisīšanai piemērotiem materiāliem pietiekamā daudzumā, ja novietnē neizmanto šķidro mēslu aizvadīšanas sistēmu, kas tehniski nav tam piemērota.

33.punkts Atnešanās aizgaldā nodrošina brīvu platību dabisku dzemdību atvieglošanai vai palīdzības sniegšanai dzemdību laikā.

34.punkts Atnešanās aizgaldā nodrošina sivēnu aizsardzībai piemērotu nožogojumu.

35.punkts Sivēniem nodrošina pietiekami lielu platību, kur visi sivēni vienlaikus var apgulties. Tā var būt no cieta seguma, izklāta ar īpašu paklāju, salmu pakaišiem vai citu piemērotu materiālu.

36.punkts Atnešanās aizgaldā sivēniem nodrošina pietiekami lielu platību, lai tie bez grūtībām var zīst sivēnmāti.

37.punkts Sivēnus nedrīkst atšķirt no sivēnmātes, pirms tie sasniedz 28 dienu vecumu.

38.punkts Sivēnus var atšķirt no sivēnmātes pēc 21 dienas vecuma sasniegšanas, ja tas nepieciešams sivēnmātes vai sivēnu veselības un labturības dēļ. Tādā gadījumā sivēnus ievieto īpaši paredzētā novietnē, ko pirms katras jaunas dzīvnieku grupas ievietošanas tīra un dezinficē.

39.punkts Atšķirtos sivēnus, audzējamās un nobarojamās cūkas tur grupās, pēc iespējas samazinot pārgrupēšanas nepieciešamību.

40.punkts Pārgrupējot jebkura vecuma cūkas:

40.1.punkts to vēlams izdarīt nedēļas laikā pēc atšķiršanas;

40.2.punkts aizgaldā nodrošina cūkām iespēju izvairīties citai no citas;

40.3.punkts trankvilizatorus lieto tikai pēc praktizējoša veterinārārsta ieteikumiem;

40.4.punkts nodrošina adaptācijas uzraudzību.

41.punkts Ja cūku grupā vērojamas izteiktas agresijas pazīmes, noskaidro tās iemeslus un veic atbilstošus pasākumus, piemēram, dzīvniekus nodrošina ar pietiekamu daudzumu salmu vai citiem materiāliem, lai tos nodarbinātu. Apdraudētās vai īpaši agresīvās cūkas atšķir no pārējās dzīvnieku grupas un uz laiku ievieto atsevišķā aizgaldā.

42.punkts Cūku novietnē nav vēlami trokšņi, kuru stiprums pārsniedz 85 decibelus, kā arī pēkšņi un ilgstoši trokšņi.

43.punkts Cūku aizgaldus:

43.1.punkts nodrošina ar pietiekamu daudzumu cūku nodarbināšanai paredzētu veselībai nekaitīgu materiālu (piemēram, salmiem, sienu, koksni, zāgskaidām, sēņu kompostu, kūdru vai šo materiālu sajaukumu), kas ir piemērots attiecīgajai kanalizācijas sistēmai;

43.2.punkts nodrošina ar siltu, ērtu, pietiekami tīru un sausu gulvietu, kur vienlaikus visas cūkas var atpūsties;

43.3.punkts ierīko tā, lai cūkas redzētu cita citu. Minētais nosacījums neattiecas uz jauncūkām un sivēnmātēm, kuras nedēļu pirms plānotās atnešanās un atnešanās laikā var turēt atsevišķi.

44.punkts Novietnes grīda ir:

44.1.punkts mehāniski izturīga;

44.2.punkts gluda un nav slidena, lai novērstu iespēju, ka cūkas savainojas;

44.3.punkts piemērota cūku lielumam un svaram.

45.punkts Novietnē vismaz astoņas stundas diennaktī nodrošina apgaismojumu ar gaismas intensitāti, kas ir ne mazāka par 40 luksiem.

Cūku barošanu organizē atkarībā no to turēšanas veida. Ja cūkas tur aizgaldos un barošanu organizē ar barības izdali silēs, tad cūkas baro ne retāk kā reizi dienā. Pie silēs cūkām nodrošina vienlaicīgu pieklūšanu barībai ēdināšanas laikā. Šādā sistēmā dzīvniekus tur grupās barošanā automātiskās barotavas. Barojot cūkas automātiskajās barotavās, jāuzrauga, lai barotavās vienmēr būtu pietiekamā daudzumā svaiga barība atbilstoši cūku vecumam un fizioloģiskajam stāvoklim. Nav pieļaujams, ka cūkām nav nodrošināts pietiekamā daudzumā labas kvalitātes dzeramais ūdens, ja tās baro ar sauso barību. Aprīkojot aizgaldus ar automātiskajām barotavām, tajos ir jāparedz 1 – 2 barotavas un 1 – 2 dzirdnes atkarībā no grupas lieluma. Ieteicams cūku grupas veidot no viena vecuma un viena lieluma cūkām. Vienas grupas cūku lielums nedrīkst pārsniegt 10 – 20 dzīvniekus. Sivēnmāšu grupu komplektēt ieteicams ne lielāku par 6 – 10 dzīvniekiem. Vaislas kuiļus tur atsevišķi pa vienam aizgaldā.

Lai apmierinātu cūku izsalkumu un tieksmi košļāt, grūsnas sivēnmātes un jauncūkas jānodrošina ar pietiekamu daudzumu barības, kas ir lielos gabalos vai ar augstu šķiedrvielu saturu un augstu enerģētisko vērtību. Paaugstinātais kokšķiedras saturs rada sāta sajūtu un nodrošina novietnē mierīgus apstākļus.

Cūkām ir jāveic identifikācija. Neārstnieciskas operācijas ir atļautas šādos gadījumos:

- sivēniem līdz 7 dienu vecumam — acu zobu izkniebšanu vai noslīpēšanu, veidojot veselu, līdzenu zobu virsmu
- kuiļiem — ilkņu saīsināšanu, ja tie rada apdraudējumu cūkām un kopējiem, vai apdraud pašu veselību pēc nepieciešamības
- daļēju astes amputāciju, ja saimniecībā cūkām novēro kanibālismu
- vīriešu kārtas dzīvnieku kastrāciju līdz septītajai dzīves dienai, bez anestēzijas (kastrējot nedrīkst plēst audus), pēc septītās dzīves dienas vīriešu kārtas dzīvniekiem kastrāciju drīkst veikt veterinārārsts, lietojot atsāpinošus medikamentus;
- deguna riņķu ielikšanu dzīvniekiem, kurus audzē ārā brīvās turēšanas sistēmā.

Šīs procedūras jāveic praktizējošam veterinārārstam vai personai, kas pārzina cūku labturības prasības un kurai ir pieredze attiecīgo procedūru veikšanā, ievērojot sanitāriju un higiēnu

Kastrējot un amputējot astes sivēniem, kuri vecāki par 7 dienām, jāizmanto anestēzijas līdzekļi ar prolongētu darbību. Sivēniem, kuri ir vecāki par septiņām dienām neārstnieciskās operācijas veic veterinārārsts. Zobu vīlēšanu veic tikai tad, ja sivēni zīžot sivēnmāti ir satraumējuši tai pupus, kā rezultātā sivēnmātes neļauj sivēniem sevi zīst, nereti dēļ sāpēm sivēnus nokož. Daļēju astu amputāciju procedūras gadījumos, kad cūku grupā novēro kanibālismu. Saimniecībās, kurās kanibālisms ir problēma daļēju astes amputāciju veic pirmajā dienā dzīves dienā, lietojot emaskulatoru (speciālas stangas, kuras lietojot tiek amputēta aste un saspiesti asinsvadi, tādejādi mazinot sivēniem asiņošanu pēc daļējas astes amputācijas). Pirms minētajām procedūrām, rūpīgi iztīra cūku aizgaldus, ievieto tajos daudz sausus pakaišus, izņemot kūdru un zāģu skaidas. Pakaišiem pievieno kādu no pulverveida dezinfektantiem, mazinot infekcijas slimību ierosinātājus. Veicot neārstnieciskās operācijas, jāņem vērā cūku blīvums grupā. Tam nevajadzētu būt lielākam par 10 – 15 sivēniem grupā.

Plānojot un komplektējot cūku grupas katram grupas dzīvniekam ir jānodrošina šāda minimālā platība aizgaldā:

- 0,15 m² – ja cūkas svars ir līdz 10 kg;
- 0,20 m² – ja cūkas svars ir no 11kg līdz 20 kg;
- 0,30 m² – ja cūkas svars ir no 21kg līdz 30 kg;
- 0,40 m² – ja cūkas svars ir no 31kg līdz 50 kg;
- 0,55 m² – ja cūkas svars ir no 51kg līdz 85 kg;
- 0,65 m² – ja cūkas svars ir no 86kg līdz 110 kg;
- 1,00 m² – ja cūkas svars ir 110 kg un lielāks.
- apsēklotai jauncūkai, kuru tur grupā, nodrošina vismaz 1,64 m² lielu kopējo grīdas platību;
- sivēnmātei, kuru tur grupā, nodrošina vismaz 2,25 m² lielu kopējo grīdas platību;
- ja apsēklotās jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās, kurās ir mazāk par sešām cūkām, tad 1. un 2. punktā minētā kopējā grīdas platība jāpalielina par 10 %;
- ja apsēklotās jauncūkas vai sivēnmātes tur grupās, kurās ir 40 un vairāk cūku, tad 1. un 2. punktā minēto kopējo grīdas platību var samazināt par 10 %;
- kuiļa aizgaldā platību paredz ne mazāku par 6 m², lai nodrošinātu dzīvniekam kustību brīvību un lai tas varētu dzirdēt, redzēt un saost citas cūkas;
- ja kuiļa aizgaldā paredzēts lecināt cūkas, nodrošina vismaz 10 m² lielu platību bez šķēršļiem (attiecas uz pilnīgi visām novietnēm kopš 2005. gada 1. janvāra).

Šī prasība attiecībā uz minimālo platību dažāda vecuma vienai cūkai un ir obligāti jāizpilda jebkuram cūku turētājam, sākot no 2013. gada 1.janvāra.

Sivēnu atnešanās aizgaldam gar malu pa perimetru piestiprina ierobežotāju, lai sivēnmāte apguļoties, nospiež sivēnus. Atnešanās aizgaldā platībai ir jābūt pietiekami lielai, lai sivēni bez grūtībām varētu zīst sivēnmāti, kā arī atnešanās aizgaldā, ir jābūt pietiekami brīvai platībai dabisku dzemdību norisei. Lai varētu vieglāk veikt dažāda veida veterinārās manipulācijas atnešanās aizgaldus veido no divām sekcijām ar atdalošu režģu sienu.

Sivēnu nodalījumu veido pietiekami lielu, nodrošinot lokālajā gulēšanas vietā +28° C temperatūru. Sivēnu guļvietā ieklāj smalcinātus salmus, lai tie neizjustu krasas apkārtējās vides temperatūras svārstības. Līdz atšķiršanai sivēnu gulēšana vienam uz otra liecina par nepietiekamu temperatūru lokālajā gulēšanas vietā.

Cūku novietnēs grīdas veido atkarībā no cūku turēšanas tehnoloģijas. Ja cūku turēšanu organizē aizgaldos ar līdzenu grīdu, to veido pēc šādiem principiem:

- mehāniski izturīgām;
- gludām un neslidenām, lai nepieļautu iespēju cūkām gūt ievainojumus

Ja cūkas paredz turēt uz redeļu grīdām, tad veidojot cūku aizgaldā grīdas obligāti jāņem vērā šādas prasības, ievērojot, maksimālo spraugu platumu starp redelēm:

- sivēniem — 11 mm
- atšķirtnēm sivēniem — 14 mm
- audzējamām cūkām un nobarojamām cūkām — 18 mm
- jauncūkām pēc apsēklošanas un sivēnmātēm — 20 mm

Cūku redeļu grīdas stiprībai ir jābūt piemērotai cūku lielumam un svaram. Daļai no kopējās grīdas platības ir jābūt ar vienlaidus cieto segumu, ņemot vērā, ka:

- apsēklotai jauncūkai paredz vismaz 0,95 m² cietā grīdas seguma;
- grūsnai sivēnmātei – vismaz 1,3 m² cietā grīdas seguma.

Kanalizācijas atveres nedrīkst aizņemt vairāk par 15 % no grīdas platības.

Jauncūkas un sivēnmātes aizliegts turēt piesietas. Būvējot vai pārbūvējot novietnes, aizliegts telpās ierīkot jauncūku un sivēnmāšu piesiešanai paredzētu aprīkojumu.

Ja novietnē ir vairāk par 10 sivēnmātēm, sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsēklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās tur grupās. Ja aizgaldā ir 6 dzīvnieki vai vairāk, aizgaldā malās nedrīkst būt īsākas par 2,8 metriem. Ja aizgaldā ir mazāk par 6 dzīvniekiem, aizgaldā malās nedrīkst būt īsākas par 2,4 metriem.

Ja novietnē ir mazāk par 10 sivēnmātēm, sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsēklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās var turēt individuālajos aizgaldos, nodrošinot tām iespēju brīvi pagriezties.

Lai nodarbinātu cūkas un mazinātu agresiju cūku grupā, visu vecumu cūkām tai skaitā arī sivēnmāšu un jauncūku aizgaldos ir jābūt pastāvīgi pietiekamā daudzumā pakaišiem no cūku veselībai nekaitīgiem materiāliem: salmiem, siena, koksnes, zāģskaidām, sēņu komposta, kūdras vai šo materiālu sajaukumam. Pakaišu materiālu cūku aizgaldiņiem izvēlas un piemēro novietnes kūtsmēslu izvākšanas un uzglabāšanas sistēmai. Lai grūsnajām sivēnmātēm un jauncūkām atvieglotu pirmsdzemdību uztraukumu un attīstītu mātes instinktus, nedēļu pirms plānotās atnešanās migas taisīšanai aizgaldā ievieto vairāk nesmalcinātus salmus, kas ir labāk piemēroti migas taisīšanai. Salmus, kas pakaišu materiālus nav ieteicams izmantot grūsnajām sivēnmātēm nedēļu pirms gaidāmās atnešanās, ja novietnē izmanto šķidro mēslu izvākšanas sistēmu, kas tehniski nav piemērota, ja par pakaišu materiālu izvēlas salmus.

Ja cūkas gar aizgaldā malām berž sānus, ik pa laikam griež zobus, saimniecībā ir jāieplāno cūku profilaktiskā dehelmintizācija, jo bieža kasīšanās liecina par ektoparazītiem, bet zobu griešana par endoparazītu esamību.

Sivēnu atšķiršanu no sivēnmātes organizē dažādā sivēnu vecumā, taču jaunākus sivēnus par 28 dienām no sivēnmātes atšķirt ir aizliegts. Ja kaut kādu apstākļu dēļ sivēnmāte vai sivēni ir slimi, veselības un labturības dēļ sivēnus var atšķirt no sivēnmātes agrāk, bet atšķiršanu veic ne ātrāk kā pēc 21 sivēnu dzīves dienas. Atsevišķos gadījumos, kad sivēnmātei ir šādas slimības kā, metritis, mastīts, agalaktija (MMA sindroms) pēc veterinārārsta rīkojuma sivēnus no sivēnmātes atšķir nekavējoši. Tādā gadījumā sivēnus ievieto īpaši paredzētā novietnē bez sivēnmātes. Novietne pirms katras jaunas dzīvnieku grupas ievietošanas jāiztīra un jādezinficē.

Ieteicams cūkas turēt grupās, kurās nav vairāk par 20 dzīvniekiem. Ja cūku grupā novērotas izteiktas agresijas pazīmes, jānoskaidro tās cēloņi un jāveic atbilstoši pasākumi, piemēram, dzīvniekus to nodarbināšanai nodrošina ar pietiekamu daudzumu salmu vai citiem materiāliem (siens, koksne, zāģskaidas, sēņu komposts, kūdra vai šo materiālu sajaukums, kas ir piemērots attiecīgajai kanalizācijas sistēmai). Apdraudētās vai īpaši agresīvās cūkas jāatšķir no pārējās dzīvnieku grupas un uz laiku jāievieto atsevišķā aizgaldā. Atšķirtos sivēnus, audzējamās un nobarojamās cūkas tur grupās, pēc iespējas samazinot pārgrupēšanas nepieciešamību

Veicot jebkura vecuma cūku pārgrupēšanu, ir jāievēro, ka:

- to vēlams veikt nedēļas laikā pēc atšķiršanas;
- grupas vajadzētu komplektēt no vienāda vecuma un vienāda svara dzīvniekiem;
- aizgaldā jānodrošina cūkām iespēja izvairīties citai no citas;
- trankvilizatorus lieto tikai saskaņā ar praktizējoša veterinārārsta ieteikumiem;
- jānodrošina adaptācijas uzraudzība.

Apdraudētās vai īpaši agresīvās cūkas atšķir un uz laiku ievieto atsevišķā aizgaldā.

Novietnē vismaz astoņas stundas diennaktī ir jānodrošina apgaismojums ar gaismas intensitāti ne mazāku par 40 luksiem. Ja cūkas tur pastāvīgā mākslīgā apgaismojumā, tad tām ir jānodrošina nepieciešamā atpūta no šī apgaismojuma. Ja dabiskais apgaismojums nav pietiekams, tad novietnē nodrošina pienācīgu mākslīgo apgaismojumu.

Cūku novietnē nav vēlami trokšņi, kuru stiprums pārsniedz 85 decibelus, kā arī pēkšņi un ilgstoši trokšņi.

Kompetentās kontrolējošās iestādes nepieciešamības gadījumā ar mēraparātu pārbaudīs, vai trokšņa stiprums nepārsniedz 85 decibelus.